

Poznań, 28 marca 2022 r.

dr hab. Iwona Kasperska, prof. UAM

Instytut Filologii Romańskiej

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

RECENZJA

osiągnięć naukowych dr. Piotra Sorbeta ubiegającego się o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo

1. Sylwetka Habilitanta

Pan dr Piotr Sorbet ukończył studia magisterskie romanistyczne o specjalizacji iberystycznej (2009) i językoznawcze studia doktoranckie uwieńczone pracą doktorską w zakresie językoznawstwa romańskiego, zatytułowaną *Los galicismos en el español de Argentina* (2014), napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Wiaczesława Nowikowa. Jest zatem językoznawcą romanistą i hispanistą specjalizującym się w językoznawstwie historycznym, juryslingwistyce i dialektologii. Obecnie pracuje jako adiunkt w Katedrze Hispanistyki na Uniwersytecie im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Przedstawiony do recenzji dorobek publikacyjny dr. Piotra Sorbeta obejmuje główne osiągnięcie naukowe, jakim jest monografia w języku hiszpańskim *Panorama del vesre hispánico* (Lublin 2021, wyd. UMCS, 370 stron). Dodatkowo badacz jest autorem licznych artykułów naukowych, a także rozdziałów w monografiach, będących pokłosiem wygłoszonych na konferencjach naukowych referatów. Zarówno powyższe publikacje jak i aktywność dydaktyczna oraz współpraca Habilitanta z otoczeniem zostaną omówione w dalszej części recenzji.

2. Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Głównym osiągnięciem naukowym dr. Sorbeta jest monografia zatytułowana *Panorama del vesre hispánico* poświęcona zjawisku *vesre* w różnych odmianach dialektalnych języka hiszpańskiego. Książka obejmuje 9 rozdziałów (w tym rozdział wstępny i podsumowujący badanie), bibliografię wraz z tekstami źródłowymi (str. 323-350), listę

stosowanych skrótowców i znaków (str. 11-14), indeks omówionych wesreizmów (str. 351-363) i streszczenia w języku angielskim, francuskim i polskim.

Jak wyżej wspomniano, przedmiotem badania dr. Sorbeta jest mechanizm *vesre*, będący regionalnym zjawiskiem językowym występującym głównie w hispanoamerykańskich socjolektach, m.in. w argentyńskim *lunfardo*, w chilijskim *coa*, w kolumbijskim *parlache* i w ekwadorskiej *cobie*. Polega na przestawieniu liter (fonemów) lub sylab w wyrazie i tworzeniu w ten sposób nowego słownictwa w rejestrze potocznym. Autor obrał sobie za korpus badawczy adekwatne i zróżnicowane słowniki, teksty pisane i mówione. Znajdują się wśród nich ogólne słowniki języka hiszpańskiego i amerykanizmów, bardzo liczne słowniki poszczególnych odmian geograficznych, społecznych i zawodowych języka hiszpańskiego, słowniki ogólne, a także artykuły prasowe, teksty naukowe i literackie, piosenki, blogi internetowe oraz dialogi filmowe. W badaniu zostały uwzględnione wszystkie poziomy języka – foniczny, morfologiczny, leksykalny, frazeologiczny i semantyczny.

Rozdział I stanowi wprowadzenie do badania: zawiera sprecyzowane cele, uzasadnienie wyboru tematu, jak zauważa Autor – bardzo sporadycznie traktowanego przez badaczy, następnie zakres prowadzonego przez Habilitanta badania oraz panoramę zrealizowanych do tej pory studiów w zakresie mechanizmu *vesreamiento*. Rozdział II zawiera charakterystykę diasystemu języka hiszpańskiego, którego chronolekty, regiolekty, socjolekty, technolekty i mezolekty Autor traktuje jako złożony repertuar językowych odmian hiszpańszczyzny, z którego czerpią użytkownicy i którego poszczególne poziomy się przenikają (str. 33). W tym samym rozdziale przedstawione są argotyczne odmiany języka hiszpańskiego wraz z ich funkcjami, a także sposobami tworzenia nowego słownictwa. Rozdział III to przegląd języków, w których również pojawia się omawiany przez Autora mechanizm *vesre*, tj. *verlan* w języku francuskim, *riocontra* w języku włoskim, *šatrovački gavor* w języku serbsko-chorwackim, *zūjya-go* w języku japońskim i *baliktad* w języku tagalskim. W tej części pracy Habilitant z powodzeniem udowadnia, że interesujące go zjawisko jest charakterystyczne dla języków należących do różnych rodzin i powstałym w odmiennych i oddalonych od siebie kulturach.

W Rozdziale IV znajduje się definicja badanego zjawiska językowego i terminologia służąca do jego opisu, a zatem *voz vesreable* (wyraz wyjściowy), *vesreísmo* (wesreizm – nowo powstający wyraz), *vesreamiento* (proces), *vesreador* lub *vesrista* (osoba dokonująca operacji przestawienia liter/fonemów). Ponadto mechanizm *vesre* został przedstawiony na tle odmian diachronicznych i diatopicznych oraz jako zjawisko argotyczne obecne w bardzo

wielu dialektach i żargonach i pełniące szereg funkcji: nazywającą, szyfrującą, emfatyczną, stylistyczną, eufemistyczną, ekspresywną, identyfikującą i ludyczną. Habilitant zauważa, że jako „fakt społeczny” *vesre* jest ruchomy wertykalnie i horyzontalnie – jest bowiem formą językową, wywodzącą się z języka niższych klas społecznych, która przeniknęła do języka potocznego stosowanego przez przedstawicieli innych klas. Autor wzmacnia to stwierdzenie, ukazując różnorodne teksty, z których pochodzą przykłady użycia, jak np. teksty piosenek należących do kilku gatunków; teksty literackie argentyńskie, kolumbijskie i peruwiańskie; teksty prasowe, np. *El Clarín*, *El Nuevo Diario*; oraz komiksy, blogi czy dialogi filmowe, dowodząc także, że część wesreizmów uległa leksykalizacji.

Rozdział V skupia się na samym mechanizmie *vesre*, tj. w jaki sposób dochodzi do zamiany elementów wyrazu, prowadzącej do powstania nowego słowa. Autor zauważa, że częściej podlegają *vesreamiento* rzeczowniki, przymiotniki, przysłówki i czasowniki, podczas gdy spójniki, przyimki i zaimki zdecydowanie rzadziej. Innym wnioskiem wynikającym z analizy jest wskazanie na wyrazy trzy- i czterosylabowe, w przypadku których można wyróżnić pewien schemat zmiany kolejności dźwięków i sylab. Ponadto występuje zjawisko podwójnego przekształcenia, czego wynikiem jest współistnienie dwóch wesreizmów („dublety wesreizmów”), zarówno na poziomie tej samej odmiany języka hiszpańskiego, jak i funkcjonowanie dwóch różnych form w innych odmianach regionalnych. W tychże pojawiają się także trzy wesreizmy wywodzące się z tego samego słowa wyjściowego.

Ten sam V rozdział zawiera także omówienie kategorii gramatycznych, do których należą wesreowane słowa (głównie rzeczowniki, przymiotniki i czasowniki), co nie zmienia się w docelowej jednostce leksykalnej. W przypadku rzeczowników, z nielicznymi wyjątkami, zachowany zostaje rodzaj i liczba, w kategorii przymiotnika część leksemów zmienia swój rodzaj, zaś czasowniki wesreizmy mogą być w pełni zleksykalizowane, czyli posiadać kompletny paradygmat odmiany (we wszystkich osobach, czasach i trybach), a inne mogą funkcjonować tylko we frazeologizmach. Inne części mowy okazały się w wąskim zakresie reprezentowane przez wesreizmy.

Rozdział VI poświęcony jest leksykologii. Ustalenia Autora dotyczą mechanizmów słowotwórczych, tj. derywacji, parasyntezy, złożenia, skrócenia i substytucji paronimicznej, którym ulegają wesreizmy. Spośród nich najczęściej stosowana jest derywacja nominalna. Wnioskiem płynącym z analizy jest także to, że mnogość form wyprowadzonych z jednostki podstawowej (wesrowanej) pozwala zróżnicować zarówno hiszpański europejski w stosunku do amerykańskich odmian, jak i amerykańskie odmiany między sobą.

Rozdział VII zawiera rozważania na temat jednostek frazeologicznych, w których występują *wesreizmy*. W tym zakresie analiza korpusu leksykalnego wykazała, że najczęściej *wesreizmy* mają formę wyrażen rzeczownikowych, czasownikowych, przymiotnikowych, przysłówkowych oraz przyimkowych.

W Rozdziale VIII Habilitant podejmuje się zbadania aspektu semantycznego *vesre*. Wyróżnia liczne pola semantyczne, w sumie 18, w których występuje to zjawisko, np. miasto, ludzkie ciało, przestępstwa, rodzina czy odzież, konkludując, że istnieje szersze zastosowanie tych form w środowiskach marginesu społecznego. Autor odkrywa m.in. polisemię *wesreizmów* plasującą je w większej liczbie pól semantycznych, a także zauważa liczne ich występowanie w polu semantycznym obejmującym intymne części ciała. Istotne jest także ustalenie przez Autora, że *wesreizmy* mogą mieć inne znaczenie w porównaniu z jednostką wyjściową.

Rozdział IX zawiera streszczenie i podsumowanie całego badania. Habilitant podkreśla, że otwiera się bardzo szerokie pole badawcze dające możliwość zgłębienia i dokładniejszego ukazania zjawiska *vesre*, np. w formie słownika *wesreizmów*, bądź na planie odmian regionalnych hiszpańszczyzny, bądź wg rodzaju korpusu, z którego zostały zaczerpnięte. Mimo iż Autor stawiał sobie za cel tylko nakreślenie panoramy mechanizmu słowotwórczego jakim jest *vesre*, jego monografię charakteryzuje detaliczne podejście zebranego korpusu leksykalnego. Znakomity układ treści pozwala zaś ujrzeć analizowane zjawisko na różnych poziomach języka hiszpańskiego, wertykalnie i horyzontalnie. Habilitant wykazał się świetnym opanowaniem warsztatu pracy naukowej, a jego monografia została napisana znakomitą hiszpańszczyzną.

Bez popadania w patos należy stwierdzić, że przeprowadzone badanie odzwierciedla fascynację poznawczą i badawczą Habilitanta, wyrażającą się w dociekliwości i dokładności. Interesujące jest także podjęcie przez dr. Sorbeta tematu nienormatywnej hiszpańszczyzny w jej amerykańskich wariantach. W efekcie wszechstronne podejście do badanego zagadnienia dało możliwość poznania i/lub pogłębienia znajomości zjawiska występującego w tak różnorodnych dialektach i żargonach języka hiszpańskiego, do tej pory nieprzedstawionego w formie tak złożonego studium. Nie mam najmniejszych wątpliwości, że monografia *Panorama del vesre hispánico* ma unikatowy charakter i stanowi pierwsze tak pogłębione studium zjawiska *vesre*. Tym samym jest istotnym wkładem w rozwój badań językoznawczych w zakresie języka hiszpańskiego.

3. Aktywność naukowa Habilitanta

3.1. Publikacje

Dr Piotr Sorbet jest autorem 15 rozdziałów w monografiach naukowych i 10 artykułów naukowych opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora (2014). Publikacje są tematycznie zróżnicowane, przy czym zauważyć można, że zainteresowania badawcze Autora oscylują głównie wokół wpływów międzyjęzykowych w obrębie rodziny języków romańskich, np. francuski vs hiszpański w różnych odmianach diatopicznych (poz. 4.4, 4.5, 4.13, 2.14), francuski vs portugalski (poz. 4.7), w szczególności dotyczą zapożyczeń leksykalnych, jak i powstawaniu tzw. fałszywych przyjaciół między językami pochodzącymi z różnych rodzin, np. polski vs hiszpański (poz. 2.5) lub polski vs portugalski (poz. 2.9), a także zapożyczeń obejmujących większą liczbę języków pochodzących z różnych rodzin (np. poz. 2.6). Dr Sorbet porusza również zagadnienia językoznawcze w ujęciu traduktologicznym, omawiając tłumaczenie terminologii specjalistycznej – prawniczej, prawnej i administracyjnej – w zakresie języka polskiego i hiszpańskiego (poz. 2.5, 2.12 i 4.9) oraz w obrębie różnych odmian diatopicznych języka hiszpańskiego (4.6, 4.9). Inne tematy stanowiące oś zainteresowań Habilitanta to m.in. zjawisko paragogi w językach romańskich (2.4, 2.17), zjawiska fonetyczno-fonologiczne (4.12) oraz leksykograficzne i słowotwórcze (4.11, 2.18).

W kilku artykułach naukowych i rozdziałach w monografiach wieloautorskich pojawia się zjawisko *versre* jako przykład mechanizmu słowotwórczego (np. 4.11), w innych zaś jest potraktowany jako główna oś rozważań (poz. 2.7, 2.15, 2.16, 4.8, 4.10, 4.14). *De facto* zainteresowanie tym zagadnieniem widać także w jednej z wczesnych publikacji z 2014 roku (4.3). Oznacza to, że główne osiągnięcie naukowe dr. Sorbeta jest ukoronowaniem badań prowadzonych w sposób systematyczny co najmniej od 2014 i szeroko zakrojonych, gdyż obejmujących kilka odmian diatopicznych języka hiszpańskiego, a także wychodzących poza obręb języka Cervantesa i dotyczących języka francuskiego, włoskiego, serbsko-chorwackiego, japońskiego i tagalskiego (temat rozwinięty w szczególności w monografii *Panorama del versre hispánico*).

Należy zwrócić uwagę także na wielojęzyczność publikowanych rozdziałów i artykułów, wśród których znajdują się publikacje w języku polskim, hiszpańskim, francuskim i portugalskim. Dr Sorbet jest poliglota i językoznawcą, którego osiągnięcia badawcze w formie publikacji i odczytów konferencyjnych wskazują na szeroką znajomość zagadnień

językoznawczych występujących nie tylko w obrębie języków romańskich. Czyni to z dr. Sorbeta wyjątkowego specjalistę.

3.2. Redakcje i recenzje

Dr Sorbet jest także współredaktorem czterech monografii – trzech dotyczących językoznawczych badań diachronicznych i jednej poświęconej tabu językowemu – co wskazuje na umiejętność współpracy z innymi badaczami. W dorobku Habilitanta znajduje się aż 8 recenzji artykułów naukowych dla polskich czasopism językoznawczych i hispanistycznych. Należy docenić ten znaczący dorobek i wkład w rozwój czasopism krajowych.

3.3. Konferencje

Od czasu swojego doktoratu Habilitant wziął udział w licznych (24) konferencjach naukowych, z czego 8 miało charakter międzynarodowy. Zauważyć jednak należy, że niewiele z nich odbyło się poza granicami Polski (3). Habilitant prezentuje zatem wyniki swoich badań raczej w rodzimym kontekście.

4. Aktywność dydaktyczna i organizacyjna

Praca dydaktyczna dr. Sorbeta obejmuje bardzo szeroki zakres przedmiotów językoznawczych, wśród których znajdują się m.in. kursy tłumaczenia tekstów specjalistycznych, języków specjalistycznych, gramatyki historycznej i kontrastywnej (język polski i języki romańskie), gramatyki opisowej języka hiszpańskiego i praktycznej nauki języka hiszpańskiego. Habilitant ma w swoim dorobku także seminaria dyplomowe, licencjackie i magisterskie. Wypromował ponad 60 prac licencjackich (językoznawczych i traduktologicznych) i zrecenzował 40 prac licencjackich i magisterskich napisanych w języku hiszpańskim i francuskim.

Jeśli chodzi o działalność organizacyjną, dr Sorbet brał udział w bardzo zróżnicowanych inicjatywach i pełnił wiele funkcji w różnych gremiach. Był pomysłodawcą i współorganizatorem czterech kongresów, przy czym jeden z nich o charakterze międzynarodowym jest w trakcie przygotowań. Pełnił lub pełni liczne funkcje – opiekuna roku, redaktora strony internetowej instytutu, sekretarza Komisji Rekrutacyjnej, był lub jest członkiem zespołu programowego dla studiów I stopnia na kierunku iberystyka i na kierunku hispanistyka, sekretarzem regionalnego etapu Olimpiady Języka Hiszpańskiego, członkiem Rady Wydziału Humanistycznego UMCS oraz członkiem komisji ds. zatrudniania nauczycieli akademickich w Instytucie Neofilologii UMCS. Dodatkowo dr Sorbet

wielokrotnie udzielał się jako organizator lub koordynator na drzwiach otwartych swego rodzimego instytutu. Jest także członkiem Stowarzyszenia Nauczycieli Języka Francuskiego „Prof.–Europe” i Polskiego Stowarzyszenia Hispanistów, w którym przez wiele lat pełnił funkcję sekretarza Głównej Komisji Rewizyjnej oraz (także obecnie) sekretarza Zarządu Głównego PSH, redagując także stronę tego Stowarzyszenia.

W zakresie działań popularyzujących naukę dr Sorbet brał udział w wydarzeniach studenckich (*Jornadas estudiantiles de la lengua y cultura españolas*, UMCS), a jako opiekun Koła Naukowego Hispanistów od 2019 r., koordynował szkolenia, seminaria *online* oraz konferencję studencką *I jornadas de jóvenes investigadores en Estudios Hispánicos* (2021). Wśród swoich osiągnięć w zakresie organizacji nauki i jej popularyzacji Habilitant wskazuje liczne działania, które miały miejsce przed uzyskaniem stopnia doktora. Przyznaję, że mam tutaj dylemat co do uznania aktywności z poprzedniego etapu rozwoju naukowego jako działań wpisujących się w dorobek przedhabilitacyjny, zwłaszcza że aktywności o takim charakterze uległy drastycznej redukcji.

5. Współpraca z innymi instytucjami

Habilitant wymienia w swoim autoreferacie roczny pobyt na Uniwersytecie w Grenadzie (2010-2011) i pracę w charakterze nauczyciela języka polskiego, a także działalność dydaktyczną w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Sandomierzu (2013-2014). Nawet pomijając fakt, że obydwie aktywności miały miejsce w poprzednim etapie rozwoju naukowego, mają one zdecydowanie charakter dydaktyczny. W autoreferacie nie ma wzmianki o charakterze naukowym tej współpracy.

Z drugiej strony trudno dopatrzeć się kontaktów międzynarodowych lub współpracy z grupami badawczymi, widać raczej współdziałanie np. na niwie organizacyjnej lub redakcyjnej w Polsce. Pragnę nadmienić, że nie chodzi mi o wykazanie się kierowaniem wielkimi projektami finansowanymi ze środków zewnętrznych, lecz o współpracę badawczą, prowadzenie i organizowanie wykładów gościnnych, czyli kontakty z badaczami pochodzącymi z innych uczelni polskich i zagranicznych.

6. Podsumowanie

Podsumowując, w **dorobku badawczym** dr. Sorbeta znajduje się świetna monografia i liczne publikacje o szeroko zakrojonej tematyce językoznawczej. Widać jednak, że zarówno konferencje w znakomitej większości odbywają się w Polsce, jak i to, że bardzo mało publikacji (2) ukazało się w monografiach lub czasopismach o szerszym zasięgu

międzynarodowym, co oznacza, że ze swoimi nowatorskimi i pionierskimi badaniami w zakresie *vesre* Habilitant nie wychodzi poza polski kontekst. W zakresie naukowej współpracy (poz. II 9 i II 15) dr Sorbet nie wykazuje się żadnym projektem.

Jeśli chodzi o **osiągnięcia dydaktyczne**, należy stwierdzić, że są one imponujące pod względem różnorodności prowadzonych zajęć i ich rozpiętości tematycznej, a także liczby wypromowanych prac licencjackich i recenzowanych prac licencjackich i magisterskich.

W zakresie **osiągnięć organizacyjnych i promocyjnych** dr Sorbet wykazuje się znaczącą aktywnością w szczególności jako organizator, koordynator i osoba pełniąca bardzo wiele funkcji w różnych gremiach instytutowych i wydziałowych.

7. Wniosek

Stwierdzam, iż dorobek Habilitanta, w szczególności monografia *Panorama del vesre hispánico*, spełnia wymogi stawiane przez Ustawę o stopniach i tytułach naukowych, w związku z czym **wnoszę o nadanie panu dr. Piotrowi Sorbetowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.**

